

Asia: VN/8915/2024

Lausuntopyyntö arviomuistiosta: Työvoimapalveluiden palveluprosessin uudistustarpeet ja yksityisen työnvälityksen mahdollisuus saada tietoja työnhakijasta

Lausunnonantajan lausunto

Työtarjousten velvoittavuuden lisääminen

Ei lausuttavaa

Työvoimaviranomaisen kirjallisesta muistutuksesta luopuminen

Ei lausuttavaa

Nuoret ja velvollisuus hakea opiskelupaikkoja työttömyysetuuden edellytyksenä

Ei lausuttavaa

Palveluprosessin uudistaminen (ml. työnhakuvelvollisuus)

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimistolta lausuntoa arviomuistiosta liittyen työvoimapalveluiden palveluprosessin uudistustarpeisiin ja yksityisen työnvälityksen mahdollisuuteen saada tietoja työnhakijasta. Kiitämme mahdollisuudesta lausua asiassa.

Arviomuistiossa palveluprosessin ehdotetaan perustuvan vahvasti asiakkaan palvelutarpeeseen, jonka työvoimapalveluiden asiantuntija arvioi alkuhaastattelussa. Muistion mukaan palvelutarpeen arvioinnin ja työttömyyden pitkittymisen todennäköisyyden arvioinnin tueksi olisi kehitettävissä valtakunnallinen laskentatyökalu, joka hyödyntäisi tekoälyä. Työkalussa hyödynnettäisiin palvelutarpeen arvioinnin ja työttömyyden pitkittymistodennäköisyyden arvioinnin kannalta merkityksellisiä tietoja. Työkalun tarjoama arvio asiakkaan palvelutarpeesta ja työttömyyden

pitkittymistodennäköisyydestä tukisi, mutta ei sitoisi, työvoimapalveluiden asiantuntijaa. Muistiossa todetaan, että käytännössä arvioinnissa

voidaan käyttää tietoja, joita asiakkaasta on järjestämislain 114 §:n mukaan mahdollista käsitellä.

Muistiossa katsotaan, että tällä datalähtöisellä asiakasryhmittelyllä ja siihen pohjaavalla laskennalla voitaisiin päästä lähemmäs tilannetta, jossa lähellä työmarkkinoita oleville työnhakijoille voitaisiin perustellusti kohdentaa kevyempiä palveluita, kun taas asiakasryhmittelyn perusteella enemmän tukea tarvitsevien osalta palveluprosessi voisi olla intensiivisempi. Muistion mukaan tulotietojen hyödyntäminen toisi lisää tarkkuutta tähän asiakasryhmittelyyn ja työllistymistodennäköisyyden laskentaan sekä mahdollistaisi tiedon kertymisen työvoimapalveluiden vaikuttavuudesta. Tulotiedot eivät kuitenkaan kuulu järjestämislaissa niiden tietojen joukkoon, joita henkilöasiakkaasta voitaisiin käsitellä.

Muistiossa todetaan, että tulotiedot olisi lisättävä järjestämislain 114 §:n listaan henkilöasiakkaasta käsiteltävistä tiedoista sekä samalla olisi säädettävä mihin tarkoituksiin niitä voi käsitellä. Lisäksi todetaan, että valmistelussa olisi edelleen arvioitava, minkä tahojen olisi tarpeen ja mahdollista niitä käsitellä, ja käsittely olisi rajattava tietojen minimoinnin periaatteen mukaisesti vain siihen, mikä tarkoituksen kannalta on tarpeen. Lisäksi olisi säädettävä tiedonsaantioikeudesta tietojen saamiseksi määriteltyä tarkoitusta ja tehtävää varten. Sääntelyn olisi täytettävä perustuslain 10 §:ää koskevassa perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa tulkintakäytännössä asetetut edellytykset. Tietosuoja-valtuutetun toimisto pitää edellä mainittuja huomiota käsittelyn edellyttämien säädöstoimenpiteiden osalta aiheellisena. Tietosuoja-valtuutetun toimisto kiinnittää valmistelua ajatellen huomiota myös siihen, että mikäli kehitettävä laskentatyökalu hyödyntää profilointia, tulee jatkovalmistelussa varmistua siitä, että ehdotettu sääntely täyttää yleisen tietosuoja-asetuksen, erityisesti sen profilointia koskevat edellytykset. Lisäksi tietosuoja-valtuutetun toimisto kiinnittää työ- ja elinkeinoministeriön huomiota vastikään hyväksyttyyn tekoälyasetukseen. Ehdotetun sääntelyn on täytettävä myös sanotussa sääntelyssä asetetut edellytykset.

Yksityisen työnvälityksen mahdollisuus saada tietoja työnhakijoista

Arviomuistiossa todetaan, että valmistelussa on arvioitu oikeudellisesti kestäväksi ja käytännössä toteutuskelpoiseksi tavaksi mahdollistaa yksityiselle työnvälitykselle sen tarvitsemien tietojen saaminen työnhakijoista työnhakupiirien kautta. Käytännössä tietojen saaminen edellyttäisi laissa niiden toimijoiden joukkoa laajennettavan, jotka voivat tarkastella ja hakea työnhakupiirejä.

Arviomuistion mukaan lähtökohtana olisi työnhakupiirin laatiminen ja julkaiseminen kaikista työnhakijoista. Toteutusvaihtoehdoista varteenotettavimmaksi arvioidaan tapa, jossa työnhakijaksi rekisteröityvälle henkilölle tarjottaisiin mahdollisuus laatia ja julkaista työnhakupiiri työnhakijaksi rekisteröitymisen yhteydessä. Henkilöllä olisi kuitenkin mahdollisuus rekisteröityä työnhakijaksi myös ilman työnhakupiirin laatimista ja julkaisua. Työvoimaviranomainen tarkistaisi alkuhaastattelun yhteydessä työnhakijan työnhakupiirin tilan. Jos piiriä ei olisi julkaistu työnhakijaksi rekisteröitymisen yhteydessä, työnhakupiirin julkaisemisesta sovittaisiin työllistymissuunnitelmassa ja julkaisemiselle asetettaisiin määräaika. Jos työnhakija ei julkaisisi työnhakupiiriä

määräaikaan mennessä, olisi menettely työttömyysturvalain mukaisen seuraamusjärjestelmän alainen, ellei työnhakijalla olisi pätevää syytä julkaisematta jättämiselle. Ehdotuksen mukaan julkaisemisveloitteen piiriin kuuluisivat tiedot, joita työnhakupiirissä kysytään, eli tiedot henkilön

koulutuksesta, työkokemuksesta, muusta osaamisesta ja työtoiveista. Tietoja joista henkilö voidaan tunnistaa, ei edellytettäisi julkaistavaksi työttömyysetuuden menetyksen uhalla.

Arviomuistiossa kuitenkin myös todetaan, että työnhakuprofiilien tietojen tulisi olla riittäviä, jotta työnantajat ja työnvälitysyrietykset voivat niiden perusteella arvioida henkilöiden osaamista ja työtoiveita. Muistiossa kerrotusti, etujärjestöjen näkemyksen mukaan yksityisen työnvälityksen yhteydenottoja varten tulisi myös olla sellainen yhteydenottotapa, joka on välitön tai vähintään nopea, kuten puhelinnumero. Muistiossa lisäksi todetaan, että yksityisen työnvälityksen tarvitsemat tiedot eivät ole julkisuuslain nojalla salassa pidettäviä, kunhan niistä ei ilmene, onko henkilö työvoimapalveluiden asiakas. Parhaiten tämän katsotaan toteutuvan, jos henkilö ei ole tunnistettavissa julkaistun työnhakuprofiilin tietojen perusteella.

Tietosuojavaltuutetun toimisto on lausunut työnhakuprofiileihin liittyen aiemmin TE-hallinnon asiakastietojen käsittelyä ja palvelualustaa koskevan hallituksen esityksen valmistelun (VN/14593/2020) yhteydessä. Tuolloin työnhakuprofiileista ehdotettua sääntelyä on arvioitu henkilötietojen suojan toteutumisen näkökulmasta asianmukaiseksi ja perustelluksi. Ehdotettu sääntely on vastannut parhaillaan voimassa olevaa sääntelyä työnhakuprofiilien julkaisemisesta ja profiilien hakemisesta. Voimassa olevan sääntelyn mukaan työnhakuprofiilin julkaiseminen on vapaaehtoista. Profiilin laatija voi lisäksi määritellä, miltä osin ja kuinka pitkään työnhakuprofiili on julkaistuna ja perua julkaisemisen milloin tahansa. Julkaistuja työnhakuprofiileja voivat lailla rajatusti hakea ja tarkastella vain palvelualustalle kirjautuneet työnantajat. Arviomuistiossa nyt esitetty alustava ehdotus kuitenkin eroaa edellä mainitusta sääntelystä muun muassa velvoittavuudellaan. Saatavilla olevien tietojen perusteella vaikuttaa, että valmisteilla oleva muutos ei ole yleisen tietosuojasetuksen mukainen.

Tietosuojavaltuutetun toimisto kiinnittää valmistelua ajatellen huomiota siihen, että vaikka käytettävissä olevat tunnisteet eivät lähtökohtaisesti mahdollistaisi henkilön tunnistamista, henkilö saattaa kuitenkin olla tunnistettavissa yhdistelemällä tietoa. Tietosuojaperiaatteita on sovellettava kaikkiin tietoihin, jotka koskevat tunnistettua tai tunnistettavissa olevaa luonnollista henkilöä.

Yleisen tietosuojasetuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaan henkilötiedoilla tarkoitetaan kaikkia tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan

luonnolliseen henkilöön liittyviä tietoja ja tunnistettavissa olevana pidetään luonnollista henkilöä, joka voidaan suoraan tai epäsuorasti tunnistaa erityisesti tunnistetietojen, kuten nimen, henkilötunnuksen, sijaintitiedon, verkkotunnistetietojen taikka yhden tai useamman hänelle tunnusomaisen fyysisen, fysiologisen, geneettisen, psyykkisen, taloudellisen, kulttuurillisen tai sosiaalisen tekijän perusteella.

Yleisen tietosuojasetuksen johdanto-osan (kohta 26) mukaan, jotta voidaan määrittää, onko luonnollinen henkilö tunnistettavissa, olisi otettava huomioon kaikki keinot, joita joko rekisterinpitäjä tai muu henkilö voi kohtuullisen todennäköisesti käyttää mainitun luonnollisen

henkilön tunnistamiseen suoraan tai välillisesti, kuten kyseisen henkilön erottaminen muista. Jotta voidaan varmistaa, voidaanko keinoja kohtuullisen todennäköisesti käyttää luonnollisen henkilön tunnistamiseen, olisi otettava huomioon kaikki objektiiviset tekijät, kuten tunnistamisesta aiheutuvat kulut ja tunnistamiseen tarvittava aika sekä käsittelyajankohtana käytettävissä oleva teknologia ja tekninen kehitys.

Yleinen palaute / Muut muistion kohdat

Työnhakijan työttömyysturva-asian ratkaiseminen automaattisesti:

Arviomuistiossa todetaan, että asiakastietojärjestelmää olisi mahdollista kehittää siten, että kokonaan automaattisesti annettavien työvoimapolitiittisten lausuntojen lisäksi asiakastietojärjestelmä ratkaisisi eräissä tilanteissa osan työttömyysetuuden maksamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä ja siirtäisi osan työvoimaviranomaisen palveluksessa olevan viranhaltijan ratkaistavaksi. Työvoimaviranomaisen viranhaltija ei tarkistaisi tai mitenkään muutenkaan puuttuisi automaattisesti ratkaistuun osaan. Muistiossa todetaan, että asioiden ratkaiseminen osittain automaattisesti edellyttää, että menettelystä säädettäisiin työttömyysturvalaissa. Tietosuojavaltuutetun toimisto kiinnittää huomiota siihen, että valmistelussa tarvittaessa otetaan huomioon myös yleisen tietosuoja-asetuksen automaattista päätöksentekoa ja profilointia koskeva sääntely.

Henkilön työaika:

Muistiossa todetaan, että henkilön työaikaa ei mainita järjestämislain 114 §:ssä tietona, jota henkilöasiakkaasta voitaisiin käsitellä, mutta sen on kuitenkin tulkittu sisältyvän muihin työnvälityksessä tarvittaviin tietoihin. Tietosuojavaltuutetun toimisto toteaa, että rekisteröitävien henkilötietojen sisällöstä tulisi säätää laissa.

Erhosalo Minna
Tietosuojavaltuutetun toimisto